

Гыйнвар белән бәйлә йолалар һәм традицияләр:

- **Крещение (Суга чуму бәйрәме):** Күп кенә православие динендәге халыкларда гыйнварның 19-нчы көнндә Крещение бәйрәме билгеләп үтелә. Бу көнне чиркәүләрдә махсус йолалар үткәрелә, ә кайберәүләр суык суга чумып, савыгу тели.
- **Старый Новый год (Иске Яңа ел):** Гыйнварның 13-нче көнндә билгеләп үтелә торган Иске Яңа ел – ул безнең мәдәниятебезгә хас булган үзенчәлекле йола. Бу көнне кешеләр яңа елны икенче тапкыр бәйрәм итә, гаилә жыелышлары оештыра, һәм яңа ел алдында куелган теләкләрне искә төшерә.
- **Кышкы спорт ярышлары:** Гыйнварда еш кына төрле кышкы спорт ярышлары, шул исәптән чаңгы ярышлары, хоккей матчлары һәм башкалар үткәрелә. Бу спорт чаралары тамашачыларга зур шатлык китерә.

Гыйнвар аена халык сынамышлары.

- 1 гыйнвар – ел нинди һава торышы нинди булса, ел шундый килә.
- 2 гыйнвар көнне никадәр суык булса, жәй шулкадәр салкынрак килер.
- 3 гыйнвар көнне моржадан чыккан төтен өскә таба күтәрелсә, тиздән чын суыклар килеп житәр.
- 4 гыйнвар көнне боз сөңгеләре пәйда булса, жәй уңышлы килер.
- 5 гыйнвар көнне көн суык булса, икмәк тә, яшелчә дә уңар. Жылы, аяз көн мул уңыш вәгъдә итми.
- 6 гыйнвар төнөндә күктә йолдызлар күп күренә икән, жиләк уңар.
- 7 гыйнвар – Раштуада көн суык булганны яраталар. Ул – мул уңыш билгесе. Әгәр бу көнне кар эри башласа, мул уңыш көтмәгез.
- 8 гыйнвар көнне йомшак кар яуса, 19 гыйнварда көн бик суык булыр.
- 9 гыйнварда чәүкә һәм каргалар тавышланса, тиздән буран чыга.

КАР ЯУДЫ

Менә нинди кар яуды:
Ап-ак булды жир өсте.
Чаналарга, чаңгыларга
Житкереп булмый эшне.

Бөтен дөнья чаж да чож,
Тауда — тау шуучылар.
Тау асты да чуп-чуар,
Тау өсте дә чуп-чуар.

Тау башыннан төшкәндә
Мәтәлеп тә китәләр.
Ничек итсә-итәләр,
Барыбер төшөп житәләр.

Гел шома гына булмый шул,
Кайчакта егылалар.
Егылсалар егылалар,
Алар бит чыныгалар.

Галимжан Латыип

Газетаны оештыручы һәм баш редактор:

татар теле һәм әдәбияты укытучысы
Әхмәтгалиева Эльмира Алис кызы
Редколлегия әгъзалары: Мифтахетдинова
Фирдания Ансар кызы
Шарафетдинова Гөлзада Нуриәхмәт кызы

Индекс- 422020

Адрес: ТР, Арча муниципаль районы, Яңа
Кырлай авылы, Үзәк урам, 2 йорт.

Гыйнвар, 2026
№ 5

ЧИШМӘ БАШЫ

Гыйнвар җитте - Яңа елның беренче ае һәм аның серләре

Гыйнвар – ул яңа елның беренче ае, ул һәрвакыт яңа өметләр, яңа планнар һәм яңа мөмкинлекләр алып килә. Бу ай, гадәттә, салкын, карлы һәм кояшлы көннәре белән истә кала. Әйдәгез, гыйнварның нинди үзенчәлекләре барлыгын, аның белән бәйлә нинди йолалар һәм традицияләр булуын карап чыгыйк.

Гыйнварның үзенчәлекләре:

- **Салават күперә һәм кар бөртекләре:** Гыйнвар – кышның иң салкын айларының берсе. Күп кенә төбәкләрдә бу вакытта кар калынлыгы иң югары ноктасына житә. Аяз көннәрдә кояш нурлары кар өстендә ялтырап, гажәеп матур күренеш тудыра. Ә төнлә, температура бик нык төшкәндә, кайбер урыннарда бозлавык та күзәтелгә мөмкин.
- **Яңа ел бәйрәмнәренә дэвამы:** Гыйнвар башында без әле дә яңа ел бәйрәмнәренә илаһи мохитендә яшибез. Яңа ел чыршысы, бүләкләр, гаилә жыелышлары – болар барысы да бу айны бик жылы һәм якын итә. Күп кенә илләрдә һәм мәдәниятләрдә, гыйнварның беренче атнасы яки ике атнасы да бәйрәм көннәре булып санала.
- **Яңа ел теләкләре һәм планнар:** Гыйнвар – ул яңа ел алдында куелган теләкләрне тормышка ашыру өчен иң уңайлы вакыт. Күпләр бу айда яңа максатлар куя, спорт белән шөгыйльләнә башлай, яңа һөнәрләр үзләштерә яки тормышларында уңай үзгәрешләр ясый.
- **Кышкы яллар:** Гыйнварда күп кенә кешеләр өчен ял көннәре була. Бу вакытны гаилә белән үткәргә, дусларны кунакка чакырырга, яки кышкы табигатьнең матурлыгын күрергә мөмкин. Чаңгыда шуу, шугалакта шуу, кардан сыннар ясау – болар барысы да гыйнварның яраткан шөгыйльләре.

Укучыларыбызның уңышлары

Каникуллар чорында Арча Спорт мәктәбендә 2014-2015 елгы егетләр һәм кызлар арасында волейбол буенча ярышлар узды. Мәктәбезнең егетләре Хпйдаров Нур, Шакиров Инсаф Арчаның лицей командасы белән берлектә 1 урын, кызларыбыз Хабибуллина Зилә, Файзрахманова Илүзә Наласа мәктәбе кызлары белән берлектә 2 урынны яуладылар. Тренерлары Әмиров Нияз Асхатович. Котлыйбыз!

Математика, информатика һәм физика атналыгы - Белемгә омтылыш һәм яңа ачышлар юлында

Информатика: Цифрлы дөньяның серләре Информатика укытучысы Ганеев И. Т. укучыларны заманча технологияләр дөньясына алып керде. Программирование буенча мастер-класслар, робототехника күргәзмәләре, веб-сайтлар булдыру буенча ярышлар укучыларның цифрлы грамотлылыгын арттырды. Алар яңа программаларны өйрәнделәр, үзләренә беренче проектларын булдырдылар һәм информатиканың киләчәк өчен нинди мөһим булуын аңладылар. "Код язу – ул иҗат" дип исемләнгән очрашуда укучылар программалауның ни дәрәжәдә кызыклы булуын күрделәр. Шулай ук, "Кибер куркынычсызлык – заман таләбе" дигән темага лекция укучыларны интернетта үзләрен ничек сакларга өйрәтте. Атналык кысаларында башлангыч классларда Татарның атаклы математиклары турында әңгәмәләр узды.

Физика: Табигать законнарын ачу

МИФ атналыгында укучылар дөньяны физик законнар аша күрергә өйрәнделәр. Экспериментлар, күргәзмәләр, физик күренешләргә аңлату буенча презентацияләр укучыларның фәнгә булган кызыксынуын арттырды. Алар гади күренешләргә артында нинди катлаулы законнар ятканын ачтылар. "Кызыклы лаборатория" исемле практик эш вакытында укучылар төрле экспериментлар үткәреп, физиканың гажәеп дөньясын ачтылар. "Жосмос серләре" дигән лекциядә исә укучылар галәмнең киләчәккә турында күп яңа мәълүмат алдылар.

Мәктәп тормышы

Мәктәбездә тантаналы чара

15 нче гыйнвар көнне мәктәптә Россиянең "Алдыңгылар хәрәкәте" балалар һәм яшьләр оешмасының беренче баскычы булган "Орлята России" сафына 1 нче сыйныф укучыларын тантаналы рәвештә кабул иттеләр. Бу тантаналы вакыйганы мәктәбезнең "Алдыңгылар хәрәкәте"нән активистлар үткәрде. Мәктәп директоры Зөлфия Ильгизовна балаларга изге теләкләрен җиткерде. Тантаналы ант, значоклар тапшыру, күңелле флешмоб – болар барысы да бәйрәмдә катнашучыларның күңелләрендә озакка истә калачак. Чөнки "Бөркет" булу – ул һәрвакыт һәм һәр нәрсәдә алда булу, Ватанга мэхәббәт, тырышлык һәм белемгә омтылыш, намуслылык һәм благородство, басынкылык, тәртиплек һәм иптәшлек тәрбияләү дигән сүз.

Математика, информатика һәм физика атналыгы - Белемгә омтылыш һәм яңа ачышлар юлында

Мәктәп тормышында һәр атна үзгәчлеккә, әмма былелгы математика, информатика һәм физика атналыгы безнең өчен аеруча якты һәм истәлеккә булып калды. Бу атналык, чыннан да, кызыклы да, файдалы да үтте, укучыларны фәннәргә серле дөньясына тирәнрәк чумдырды һәм аларның интеллектуаль потенциалын ачуга ярдәм итте.

Математика атналыгын ачу тантаналы чара белән башланды. Укучылар математиканың нинди мөһим фән булуын, аның тормышыбызның һәр өлкәсендә ничек кулланылуын аңладылар. Олимпиадалар, викториналар, логик мәсьәләләр чишү ярышлары укучыларның математик фикерләү сәләтләрен үстерде, аларны катлаулы проблемаларны хәл итәргә өйрәтте. Мәсәлән, "Күңелле математика сәгате" уенында 8 һәм 9 класс укучылары саннар һәм формулалар дөньясында үзләрен чын оста итеп күрсәтә алдылар. Команда белән эшләргә өйрәнделәр.

Игелек кылырга ашык

15 нче гыйнвар - "Кышлаучы кошлар көне".

«Кышлаучы кошлар көне» дигән Бөтенроссия экологик бэйрәм ел саен илебездә 15 гыйнварда билгеләп үтелә. Бу көнне Россиянең күп кенә шәһәр һәм авылларында «Кошларны ашат» акциясе уза. Бу бэйрәм Россия экологик календаре буенча – 2003 нче елның 15 гыйнварында барлыкка килгән.

Бу дата уңаеннан Мифтахетдинова Фирдания Ансар кызы «Кышлаучы кошлар көне» дигән экологик - чара уздырды. Чара барышында балалар безнең жирлектәге кышлаучы кошлар турында белемнәрен ныгыттылар һәм тулыландырдылар: кошлар белән бэйле шигырьләр тыңладылар, табышмакларга җавап эзләделәр, китап күргәзмәсе буенча әңгәмә уздырдылар. Кышкы вакытта кошларга кеше ярдәме кирәклегә һәм кошларны ашату кагыйдәләре турында сөйләштеләр.

Ленинград блокадасы- 900 көнлек ачы хәтер

Ленинград блокадасы – Бөек Ватан сугышының иң аянычлы һәм батырлык күрсәткән чорларыннан берсе. 1941 елның 8 сентябреннән 1944 елның 27 гыйнварына кадәр дөвам иткән бу 900 көнлек газап, миллионлаган кешенең тормышын үзгәртеп, тарих битләренә тирән эз салып калды. Бу – батырлык, чыдамлык, үлемгә каршы көрәш һәм кешелекнең иң югары рухи көченең символы.

Сугышның караңгы көннәре:

1941 елның жәендә, Германия Советлар Союзына һөжүм иткәч, Ленинград (хәзерге Санкт-Петербург) стратегик яктан мөһим шәһәр буларак, дошманның төп максатларының берсе итеп билгеләнә. Вермахтның "Север" гаскәрләр төркеме шәһәрне тиз арада яулап алырга омтыла. Эмма Ленинградны саклаучыларның батырлыгы һәм шәһәр халкының ныклыгы бу планнарны җимереп ташларга мөмкинлек бирә.

8 сентябрьдә, Ладога күле аша барлык юллар киселгәч, Ленинград тулысынча блокадага элгә. Бу көннән башлап, шәһәргә тышкы дөнья белән элемтә бик нык чикләнә. Азык-төлек, дарулар, ягулык кебек иң кирәкле әйберләрнең килүе туктала.

Ачлык һәм салкынлык:

Блокаданың иң авыр сынавы – ачлык. Азык-төлек нормалары көннән-көн киметелә. Башта кешеләрнең күпчелеге бик аз күләмдә икмәк, шикәр, май ала. Соңрак, бу нормалар тагын да кими, һәм кешеләр ашарга яраклы булган һәрнәрсәне эзләп табарга мәжбүр булалар. Алар агач кайрысын, клейны, тирене, хәтта чүп-чарны да ашарга мәжбүр булалар. Ачлыктан үлүчеләр саны көннән-көн арта. Шуңа ук вакытта, блокаданың икенче авырлыгы – салкынлык. Кышлар бик суык була, ә ягулык булмагач, йортларны жылыту мөмкин булмый. Кешеләр өйләрендә, урамда, эштә туңудан үлеләр. Электр энергиясе дә бик чикләнгән була, шуңа күрә күпчелек вакыт караңгылыкта уза.

Батырлык һәм чыдамлык:

Шундый авыр шартларда да, Ленинград халкы үз рухын югалтмый. Заводлар эшли, фронтка кирәкле кораллар житештерелә. Мәктәпләр, театрлар, китапханәләр эшли. Мәдәният, сәнгать, фән кешеләргә авырлыкларны жиңәргә ярдәм итә. Дмитрий Шостаковичның 7нче симфониясе, ул блокада вакытында язылган, бөтен дөньяга Ленинградның рухи көче турында сөйли.

"Тормыш юлы" – Ладога күле аша салынган юл, блокададагы шәһәргә ярдәм итүдә зур роль уйный. Бу юл аша азык-төлек, дарулар китерелә, халык эвакуацияләнә. Бу юлны саклау өчен көрәш бик авыр була, ләкин ул Ленинградны тулысынча юкка чыгудан коткара.

Хәтер һәм мирас:

Ленинград блокадасы – ул безнең тарихыбызның ачы битләре. Ул безгә сугышның коточкычлыгын, тынычлыкның кадерен һәм кеше рухының чиксез көчен искә төшерә. Блокадада һәлак булган миллионлаган кешеләрне искә алу, аларның батырлыгын хөрмәтләү – безнең бурычыбыз. Шулай уңайдан мәктәпкә күп кенә чаралар узды, китапханәдә Ленинград блокадасына карата китап күргәзмәсе эшләде.

Русс теле һәм әдәбияты атналыгы бик кызыклы һәм файдалы үттә

Русс теле һәм әдәбияты атналыгы – укучылар һәм укытучылар өчен һәрвакыт көтеп алынган, кызыклы һәм мәгънәле вакыйга. Быелгы атналык та үзенең бай программасы, төрле чаралары һәм актив катнашучылары белән истә калды. Ул укучыларга рус теле һәм әдәбияты дөньясына тирәнрәк керергә, ижади сәләтләрен үстерергә һәм белемнәрен ныгытырга мөмкинлек бирде.

Атналык кысаларында төрле форматтагы чаралар оештырылды: викториналар, әдәби конкурслар, шигырь уку бәйгеләре, тематик лекцияләр һәм мастер-класслар. Бу чаралар укучыларның рус теленә һәм әдәбиятына кызыксынуын арттырды, аларны ижади эшчәнлеккә жәлеп иттә. Мәсәлән, шигырь уку бәйгесендә катнашучылар үзләренең тавышлары һәм интонацияләре белән тамашачыларны таң калдырдылар, ә драматизацияләрдә классик әсәрләр яңа төсмерләр белән ачылды.

Белем дөньясында

Атналык вакытында рус әдәбиятының бөек язучылары һәм шагыйрьләре турында белемнәр тирәнәйтелде. Укучылар аларның ижаты белән танышып кына калмады, ә үз фикерләрен дә иреккә рәвештә белдерде, дискуссияләрдә катнашты. Бу исә телне өйрәнүне гади грамматика һәм лексикадан тыш, мәдәни һәм тарихи контекстта аңларга ярдәм иттә.

Укучыларның яраткан әдәби әсәрләре буенча иллюстрацияләр конкурсы да үткәрелде. Балалар үзләренең укымышлы булуларын һәм әдәби детальләргә игътибарлы булуларын күрсәттеләр. Бу конкурс укучыларның ижади сәләтләрен ачарга, әсәрләргә тирәнрәк аңларга һәм аларның эчтәлеген визуаль рәвештә чагылдырырга ярдәм иттә. Рәсемнәр аша балалар әсәрнең атмосферасын, персонажларның характерларын һәм сюжетның төп мизгелләрен оста итеп жикерделәр. Һәр иллюстрация – ул әсәрне укучының шәхси кабул итүе, аның фантазиясе һәм дөньяга карашы чагылышы. Мондый чаралар әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләүдә һәм укучыларның сәнгатьле фикерләүләрен үстерүдә гаять зур әһәмияتكә ия.

Русс теле һәм әдәбияты атналыгы шулай ук укытучылар өчен дә файдалы булды. Алар үз тәҗрибәләрен уртаклашты, яңа методикалар белән танышты һәм укучыларның кызыксынуларын арттыру юлларын эзләде. Бу киләчәктә дәресләргә тагын да нәтижеләнерәк һәм мавыктыргыч итәргә мөмкинлек бирчәк.

Нәтижәдә, русс теле һәм әдәбияты атналыгы укучыларга белемнәрен арттырырга, ижади сәләтләрен үстерергә һәм телгә мәхәббәт уятырга ярдәм иттә.

